

Καζαντζάκης 11/02/1974

Ο Κίμων Φράιερ με τον Νίκο Καζαντζάκη το καλοκαίρι τού 1974 στο σπίτι του μεγάλου συγγραφέως.

Ο Κ. ΦΡΑΪΕΡ ΜΙΛΑ ΓΙΑ ΤΟΝ ΝΙΚΟ ΚΑΖΑΝΤΖΑΚΗ

«Μεγαλύτερο καλό δέν θά μπορούσε νά μου κάνη άνθρωπος στόν κόσμο. "Αν σωθή ή «Οδύσσεια» θά τώ χρωστώ σέ σένα».

Αυτά έγραφε ο μέγανος Κρητικός Νίκος Καζαντζάκης, τόν 'Απρίλη τού 1955 στόν φίλο του Κίμωνα Φράιερ, τόν άνθρωπο πού συνδέθηκε μαζί του μέ δεσμούς φιλίας κι εκτιμήσεως, πού μετέφρασε τήν «Οδύσσειά» του στ' αγγλικά.

Πρίν λίγο καιρό ο Κίμων Φράιερ τιμήθηκε άπ' τήν Λέσχη Λογοτεχνικής Συντεχνίας τής 'Αμερικής, πού συμπιεράβε άνάμεσα στά καλύτερα βιβλία τής χρονιάς τόν θανάσιο α' Τόμο τής «Σύγχρονης 'Ελληνικής Ποίησης», όπου ως γνωστόν άνθολογούνται 30 "Ελληνες ποιητές.

«Η «Σύγχρονη 'Ελληνική Ποίηση» τού Κίμωνα Φράιερ είναι ένα ογκώδες (780 σελίδες) και λαμπρό έπίτευγμα πού συναγωνίζεται μέ τήν αδιάπτωτη έκφραστικότητα και καθαρότητα τά μεγαλύτερα μνημεία τής μεταφραστικής τέχνης. Οι μεταφράσεις τού Κίμωνα Φράιερ αποτελούν αυτές καθ' έαυτές ύπεροχα έργα τής αγγλικής ποίησης, έργα ενός ανθρώπου πού είναι έξ' Ισου ποιητής όσο και μεταφραστής. Πέρα άπ' αυτό, ο Κίμων Φράιερ έχει δημιουργεί ένα έργο ύψηλης φιλολογικής στάθμης γιατί οι σημειώσεις, τά σχόλια και ο μακρός του πρόλογος για τήν σύγχρονη έλληνική ποίηση αποτελούν τήν

Ο Καζαντζάκης στις "Άλπεις τώ καλοκαίρι τού 1954.

πύο έξαντλητική και πλήρη μελέτη αυτού πού τώρα μπορούμε έπιτέλους νά τώ εκτιμήσουμε ως τή χρυσή έποχή μιας ποίησης — και πού έγινε προσίτο στό άμερικάνικο κοινό — και πού θά πάρη τή θέση του άνάμεσα στα διαρκέστερα κλασικά έργα τής λογοτεχνίας τής γενιάς μας.

Μέ τόν Κίμωνα Φράιερ συναντηθήκαμε πρόσφατα, στην Κρήτη και μιλήσαμε μαζί του για τόν Νίκο Καζαντζάκη και τήν συνεργασία τους.

Ήταν φιλοξενούμενος τού κ. Γ. Βογιατζάκη, στο άρχοντικό του, στο Ρέθυμνο.

—Όταν ήλθα στην 'Ελλάδα, μάς είπε ο κ. Φράιερ, τώ 1946 ο πρώτος άνθρωπος πού μου μίλησε για τόν Καζαντζάκη ήταν ο 'Ακαδημαϊκός, πρώτος ζωγράφος και καθηγητής τού Πολυτεχνείου κ. Γκάκας. 'Αργότερα μάλιστο στό άρχοντικό του στην "Τδρα για

πρώτη φορά άρχισα νά μεταφράζω τήν 'Οδύσσεια. Η πρώτη γνωριμία μου μέ τόν Καζαντζάκη έγινε ύστερα από μερικά χρόνια. Τώ 1952 πηγαίνοντας για τήν 'Αμερική πέρασα από τήν Φλωρεντία πού βρισκόταν τότε ο Νίκος, για νά τόν γνωρίσω. Θυμάμαι τότε ήταν πολύ φτωχός. Με κάλεσε νά φάμε σέ μια Φοιτητική 'Εστία και ύστερα καθήσαμε στόν κήπο τους μαζί και ή 'Ελένη ή γυναίκα του. 'Αφού συζητήσαμε για λίγο μέ ρώτησε άν είχα διαβάσει τά έργα του. Τού είπα ναί. Και θυμάμαι τότε, άφού με κόνταξε για λίγο, μου είπε: Στή ζωή μου δέν γνώρισα άλλον άνθρωπο πού νά μέ καταλάβη τόσο καλά.

Είχαμε από τήν στιγμή εκείνη μια άγάπη, μια πνευματική έπαφή!

Πηγαίνοντας μετά από λίγες μέρες στην 'Αμερική δέχτηκα μια θέση καθηγητού στο Πανεπιστήμιο τής Μινεσότα. Και τήν "Ανοιξη τού 1954 έλαβα ένα

τηλεγραφήματα από τον μεγάλο εκδότη MAX. SCHUSTER, ο οποίος ήδη είχε εκδόσει τον Ζορμπά στην Νέα Τόρνη, αν δεχόμουν να αναλάβω την μετάφραση της 'Οδύσσειας του Καζαντζάκη. 'Ο ίδιος ο Καζαντζάκης, όταν τον ρώτησε ο SCHUSTER ποιός θα κάνει την μετάφραση είπε: Μόνο ένας άνθρωπος υπάρχει στον κόσμο. Κι' αυτός είναι ο Κίμων».

Δέχθηκα με μεγάλη χαρά, και τον 'Ιούνιο του 1954 πήγα στην 'Αντίπ που διοικούσαν τότε ο Καζαντζάκης, για να συνεργαστώ μαζί του. Μέναμε στο ίδιο γραφείο, αυτό που τώρα βρίσκεται στο ιστορικό μουσείο 'Ηρακλείου. Εκείνος διάβαζε στίχο - στίχο και εγώ μετέφραζα κρατώντας τέσσερα τετραδία σημειώσεις σε σημεία που δεν τον καταλάβαινα. Μετέφρασα όλο το 6ο βιβλίο σε πεζό λόγο, και σε διάφορα μέτρα, όπως κατέληξα στο λαβδικό εξάμετρο. Λόγω της θέσεώς μου ως καθηγητού στο Πανεπιστήμιο της Μινεσότα βρέθηκα τότε σε τρομερό δίλημα.

Τέλος, πήρα την απόφαση, λόγω του ότι δέχθηκα την 'Οδύσεια σαν ένα παγκόσμιο άριστο έργο, και επειδή αγάπησα τον Καζαντζάκη σαν πνευματικό πατέρα. Παρατήρησα από την θέση μου σαν καθηγητής και δέχθηκα το 1110 του μισού μου για να μεταφράσω έξι μετρα την 'Οδύσεια. Τον 'Οκτώβριο του 1954, χαρέθησα τον Καζαντζάκη στην 'Αντίπ και ήρθα στην 'Αθήνα για να κάνω την μετάφραση. Τότε θυμάμαι είχα μία μηχανή, βέσπα, που κυκλοφορούσα και πάντα μούλεγε: Τέλειωσε την 'Οδύσεια και ύστερα σκοτώσου. Ταξίδεψα με διάφορα χωριά της 'Ελλάδος μεταφράζοντας την 'Οδύσεια, και κινώντας συγχρόνως μία 'Οδύσεια δική μου.

Το 1955 πήγα στο 'Ηράκλειο κι έκανα διάλεξη για τον Καζαντζάκη (Πνευματική 'Οδύσεια Νικ. Καζαντζάκη).

'Εκείνος διοικούσαν τότε στην 'Αντίπ της Γαλλίας, κι όταν διάβασε στις εφημερίδες για την διάλεξη αυτή μούγραφε:

'Αντίπ 10.6.55

«'Αγαπητέ Κίμων,

Κατακτητής Κρήτης. Χαλασμός. Τι θοιαμβός ήταν αυτός, και πώς με το λόγο σου νίκησες το μεγάλο νησί μας. Διάβασα όλες τις εφημερίδες, έλαβα πλήθος γράμματα που λένε πόσο ωραία μίλησες, πώς συγκίνησες όλους τους Κρητικούς, πώς από όπον πέρασες είδες και νίκησες. Όλες αυτές τις μέρες μιλούμε με την 'Ελένη για την θοιαμβευτική σου έκστρατεία στην Κρήτη κι' ή χαρά μας, ή συγκίνησή μας είναι μεγάλη. Δεν υπάρχει τύχη, υπάρχει DESTING' ήταν γραφτό ναρθεις εδώ από την 'Αμερική και να μαστε σύμφωνοι στα πιο μεγάλα και βασικά προβλήματα της μοίρας του ανθρώπου και της τέχνης. Είμαι σίγουρος ότι προχωρήσες από την κορυφή που εγώ στάθηκα και θα πιάς πολύ πιο πέρα' έχεις δ,τι εγώ δεν έχω και προπαντός την νιότη. Χαίρομαι που θα πεθάνω έτσι ήσυχος γιατί αφήνω στη γη ένα νεότερό μου και καλύτερό μου. Όλα αυτά μου δίνουν μεγάλη χαρά. Θυρωθώ για ένα πνευματικό άνθρωπο μεγαλύτερη χαρά δεν υπάρχει.

Νάσαι πάντα καλά. Σ' ευχαριστώ και σου αφίγγω το χέρι,

Ν. Καζαντζάκης».

Ο Κ. ΦΡΑΪΕΡ
ΜΙΛΑ ΓΙΑ
ΤΟΝ ΝΙΚΟ
ΚΑΖΑΝΤΖΑΚΗ

Αγαπητέ Κίμων Φράιερ

Πριν σε γράψω:

Αν ανοίξεις την καρδιά σου δαβρείς

*ένα αγριο βουνό κι αβάνωτε είναι άνθρωπος
ν' ανηγορίσει.*

Αφ' σε γράψω

Αν ανοίξεις την καρδιά σου δαβρείς

δύο ανθρώπους ν' ανηγορίσει.

Καζαντζάκης

Αντίπ, Μαρτίου 1956.

'Επιστολή του Καζαντζάκη προς τον φίλο και συνεργάτη του Κ. Φράιερ.

«Επειτα όταν είχα μεταφράσει τις 12 ραψωδίες με προσιάλεσε να μείνω μαζί του στις 'Αλεις της Γιουγκοσλαβίας για ένα μήνα. Ήταν μόνος τότε, γιατί η 'Ελένη ήταν στην Κρήτη. 'Επέστρεψα εν συνεχεία στην 'Ελλάδα για να συνεχίσω την μετάφραση. Συνολικά χρειάστηκα 4 χρόνια. Τελειώνοντας την 'Ανοιξη του 57 και πηγαίνοντας στην 'Αμερική πέρασα από την 'Αντίπ γιατί ήθελε να δει το έργο ολοκληρωμένο προτού το δώσω στον εκδότη. 'Εν συνεχεία, στο Σικάγο, στην Χιλή για 10 μήνες τέλειωσα την εισαγωγή για την 'Οδύσεια, και το τελευταίο δοκίμιο τέλειωσα στο Ρίο. 'Ενώ ετοιμαζόταν να

εκδοθή το έργο, εκείνος πέθανε. Κι' είμαι βέβαιος πως αν ζούσε σίγουρα θα πιασε το βραβείο Νόμπελ.

'Η 'Οδύσεια τελικά εκδόθηκε τον Δεκέμβριο του 1958. Βγήκε σε 5.000 αντίτυπα που εξαντλήθηκαν σε δυο μόνο μέρες. Τώρα δάχουν πουληθῆ πάνω από 100.000 αντίτυπα.

—Κύριε Φράιερ θα ήθελα να μου πείτε, τι ήταν εκείνο που σας έκανε να αγαπήσετε τόσο πολύ τον Καζαντζάκη και να ασχοληθίτε με τα έργα του;

—Πρώτα γνώρισα ότι το ίδιο το βιβλίο ή 'Οδύσεια ήταν ένα άριστο έργο παγκόσμιο. Και έπειτα όταν τον γνώρισα από κοντά τέσσερις μήνες στην 'Αντίπ και ένα μήνα στην Γιουγκοσλα-

βία, όπου συνεργαστήκαμε 12 ώρες κάθε μέρα, εκεί τον γνώρισα και τον αγάπησα σαν άνθρωπο. Λοιπόν δεν έχω γνωρίσει μεγαλύτερο άνθρωπο στη ζωή μου από τον Καζαντζάκη. Κι' αυτό που μούκανε κατάπληξη και με συγκίνησε βαθειά στον Καζαντζάκη είναι το έξις: Ήταν από τους πιο μορφωμένους ανθρώπους που έχω γνωρίσει, ήξερε περίπου δέκα γλώσσες, είχε μεταφράσει ο ίδιος πενήντα βιβλία από τα μεγαλύτερα άριστουργήματα του κόσμου. Είχε ταξιδέψει σε τόσα μέρη, κι' έγραψε τα «Ταξιδεύοντας» που είναι τόσο ωραία, μόνο αυτό που ήταν τόσο μορφωμένος, τόσο περιπλοκος. Ήταν ο πιο άπλως άνθρωπος που γνώρισα. Έγώ τον γνώρισα όταν ήταν 72 ετών, έννοείται είχε κατασταλάξει και θάλεγα ότι η απλότητά του δεν ήταν η απλότητα του χωριάτη, αλλά η απλότητα του μορφωμένου ανθρώπου που έχει κατασταλάξει.

Ντινόταν χωρίς γραβάτα, εργατικά πουκάμισα, γενικά απλά ένδυματα. Έτρωγε λίγο, ήταν σεμνός, ήταν τόσο μεγάλος ώστε δεν αναγκάστηκε να δείξει ότι ήταν μεγάλος. Η ζωή του βλη ήταν μόνο γράψιμο και τίποτε άλλο. Θιμάμαι κάποτε, εγώ κι' η Έλένη του ζητήσαμε να φάμε κάπου έξω, να διασκεδάσουμε κατά κάποιο τρόπο. Εκείνος άρνήθηκε λέγοντας ότι ήταν κουρασμένος. Όταν κατά τις 3 το πρωί γυρίσαμε σπίτι εκείνος ακόμα έγραφε.

Για το ότι ο Νίκος Καζαντζάκης ήταν ένας μεγάλος συγγραφέας και πού πολύ, όπως λέτε κι' εσείς ένας μεγάλος άνθρωπος δεν νομίζω ότι πρέπει να αμφιβάλλη κανείς. Όμως ξέχωρα απ' αυτό, εσείς τι νομίζετε ότι ήταν εκείνο που τον έκανε τόσο γνωστό και στον Έλλαδικό χώρο και έξω απ' αυτόν;

—Πρώτα έγινε γνωστός με τα μυθιστορήματα. Όμως αν και πρώτα γνωρίστηκε με τον Ζορμπά, ή 'Οδύσεια ήταν εκείνο το έργο του που τον έκανε τόσο πολύ γνωστό. Στην 'Οδύσεια κιντόφθασε να μεταχειριστή την μυθολογία και να κάνει έπος χρησιμοποιώντας τον 'Οδυσσέα σαν αντιπαικτικό τύπο. Μου είπε κάποτε για την 'Οδύσεια: «Με το έργο αυτό ή θα ζήσω ή θα πεθάνω στην μνήμη του ανθρώπου. Και πράγματι αυτό έγινε. Σήμερα μελετάται σ' βλη την 'Αμερική, έχουν γίνει δε και πάρα πολλές διατριβές πάνω σ' αυτό. Η μεγάλη ζωντάνια που υπάρχει στα έργα του, ή φιλοσοφία του που είναι βασική, όλα αυτά βοήθησαν στο να αγαπηθώ και να διαβάζεται τόσο πολύ. Αν και 'Ελληνας ο Καζαντζάκης, μπορώ να πώ ότι πρώτα γνωρίστηκε στο έξωτερικό κι' έπειτα στην 'Ελλάδα.

—Εκτός από την 'Οδύσεια νομίζω πώς έχετε μεταφράσει και την 'Ασκητική. Έσείς πώς αξιολογείτε το έργο αυτό;

—Το σπουδαιότερο έργο του Καζαντζάκη είναι ή 'Οδύσεια, όπως έλεγε κι' ο ίδιος. «Όλα τα άλλα είναι έργα μου, αυτό είναι το έργο μου» έλεγε, έννοώντας προφανώς την 'Οδύσεια. Η 'Ασκητική είναι μπορώ να πώ ο πυρήνας της ζωής του, ή σκέψη του, τα βιβλία του, έννοείται ή φιλοσοφία του. Φωτίζει όλα τα άλλα έργα του, δεν μπορείς να καταλάβεις τον Καζαντζάκη αν δεν διαβάσεις πρώτα προσεκτικά την 'Ασκητική. Ήταν ένας μονοκόματος

Ο Κίμων Φράιερ, με τον συνεκδόνη του περιοδικού μας κ. Νίκο Κριτωτάκη.

άνθρωπος, ζητούσε να βοηθώ πώς να εξηγήσει την ζωή, μι' άραση ζωής, κι' αυτό το βρήκε στην 'Ασκητική. Και με λίγα λόγια το πών για τον Καζαντζάκη ήταν πώς να βοηθώ τον Θεό, που γι' αυτόν είναι ή ίδια ή φύση και πώς ο άνθρωπος μπορούσε να βοηθήσει την φύση στην εξέλιξή της, ώστε να δημιουργήσει πιο ωραία πράγματα.

Το πιο ωραίο πράγμα αυτή τη στιγμή είναι ο άνθρωπος, αλλά μπορεί ή φύση να δημιουργηθεί και πιο όμορφο, αυτός είναι ο Θεός, και πώς να κάνει βλη, χόμα, σάρκα να γίνει πνεύμα. Αυτό λέει στην 'Ασκητική. Και όλα τα βιβλία του είναι διάφορες ένσαρκώσεις της 'Ασκητικής.

—Σάν συνεργάτης, και πού πολύ σαν φίλος που τον ζήσατε από πού κοντά για αρκετό καιρό, άσφαλώς είχατε τον καιρό να γνωρίσετε τον χαρακτήρα του. Τι ιδανικά είχε, τι πίστευε, πώς έβλεπε γενικά τη ζωή;

—Ναι. 'Αλλά νομίζω αυτά τα λέει ή 'Ασκητική. Σάν προσωπικότητα ήταν ένας πού πολύ περιπλοκος άνθρωπος, ο οποίος, όπως είπαμε, στα γεράματά του καταστάλαξε σε μεγάλη απλότητα.

Δεν έβρινε σημασία, στο χόμα, στα υλικά αγαθά εν γενεί, και θά μου επιτρέψετε στο σημείο αυτό να αναφέρω κάτι που συνέβη ανάμεσά μας.

Όταν βρισκόμουν στην 'Αθήνα για να μεταφράσω την 'Οδύσεια, κτύπησα με την μηχανή μου και βρέθηκα για 18 μέρες στον Εύαγγελισμό. Τότε εκείνος, χωρίς να υπάρχει λόγος, πούλησε ένα σπίτι που είχε στην Αίγινα και μούστειλε τα χρήματα. Ήταν πού πολύ ντροπαλός, αλλά είχε και μι' καλή και βασική ιδέα για την αξία του, ήξερε τι αξίζει.

Θεός για τον Καζαντζάκη είναι ή φύση ή ίδια, Θεός μου, έλεγε. Είναι ο έπαφος (το να πιάνης κάτι). Άφου είχε αυτή τη φιλοσοφία έπρεπε να ναι κι' άπαισιόδοξος, όμως δεν ήταν. Είχε μεγάλη αγάπη για τη ζωή ή αξία ήταν ή ζωή την στιγμή που την ζούσαμε.

Αναγεόμενος στην ζωή του ο κ.

Φράιερ, μās είπε:

«Έννήθηκα σ' ένα νησί, στο Μαριμαρά, λέγεται Καλόλιμνο. Οί Τούρκοι το έλενε 'Ιμπραλί. Και γιατί ο πατέρας μου αναγκάστηκε να πολεμήσει στον Τούρκικο στρατό, μι' και το νησί μας ήταν Τούρκικο, έφυγε κρυφά και πήγε στην 'Αμερική. Έγώ με την μητέρα μου ακολουθήσαμε δύο χρόνια αργότερα. Το όνομά μας, το παρατσούκλι του πατέρα μου, ήταν Καλογερόπουλος και το FRIAR είναι μετάφραση από την λέξη Καλόγερος. Το Κίμων βέβαια είναι 'Ελληνικότατον. Στην 'Αμερική πήγα δύο χρόνων. Εκεί σπούδασα, έβγαλα το δημοτικό, γυμνάσιο και στή συνέχεια 8 χρόνια σε τέσσερα διάφορα πανεπιστήμια της 'Αμερικής. Σπούδασα 'Αγγλικά και 'Αμερικάνικη φιλολογία και θέατρο. Η πρώτη μετάφραση που έκανα όταν ακόμα ήμουν φοιτητής ήταν οί «Βάκχαι» του Εσχύλιδου. Το σκηνοθέτησα και το ανέβασα, είχε δε τέτοια έπιτυχία που έγινε μεγάλος ντόρος πάνω σ' αυτό. Έπειτα άρχισα να διδάξω το 1942 στα Πανεπιστήμια της 'Αμερικής και σιγά - σιγά έγινε καθηγητής στην 'Αγγλική και 'Αμερικάνικη Φιλολογία.

—Πότε ήρθατε για πρώτη φορά στην 'Ελλάδα;

—Πάντα ποθούσα να 'ρθώ στην 'Ελλάδα, γιατί είχα μι' λατρεία για την 'Αρχαία 'Ελλάδα βέβαια δεν ήξερα τίποτα για την σύγχρονη 'Ελλάδα και φοβόμουν, έλεγα μήπως και άπογορευθώ. Ήρθα για πρώτη φορά το 1946, κι' από τότε πηγαίνω κι' έρχομαι, μένω λίγα χρόνια έδω, πάλι πηγαίνω στην 'Αμερική και πάλι έρχομαι. Τώρα έχω εγκατασταθώ μόνιμα έδω. Στο διάστημα αυτό έχω εκδόσει και αρκετά βιβλία.

—Η πρώτη σας δουλειά σαν συγγραφέας και ποιητής πού ήταν;

—Το βιβλίο που εξέδωσα πρώτα ήταν μι' άνθολογία, Σύγχρονη 'Αγγλική και 'Αμερικάνικη ποίηση, γιατί αυτός είναι κι' ο κλάδος μου. Άρχισα να μεταφράζω, από αγάπη για την

Ἑλλάδα καὶ τοὺς ποιητὰς τῆς καὶ γὰρ νὰ μάθω λίγο τὴν γλῶσσα. Τὴν ἔμαθα σιγά - σιγά μὲ τοὺς ποιητὰς. Γνώρισα πρῶτα τὸν Σεφέρη, τὸν Γκάτσο, τὸν Ἐλύτη, καὶ ὄλους αὐτοὺς τοὺς μετέφρασα. Ἐχω ἐκδόσει λοιπὸν αὐτὴ τὴν ἀνθολογία, μὰ ἄλλη ἀνθολογία μὲ ποιήματα ποὺ ἔγραψαν φοιτητὲς μου, οἱ ὁποῖοι ἔχουν γίνεϊ τώρα μεγάλοι ποιητὲς στὴν Ἀμερικὴ. Ἀργότερα ἱδρύσα καὶ διηύθυνα τὸ κέντρο ποιήσεως τῆς Νέας Ὑόρκης. Ἐκεῖ γιὰ πέντε χρόνια καλοῦσα ὄλους τοὺς μεγάλους ποιητὰς τῆς Ἀμερικῆς, τῆς Ἀγγλίας καὶ τῆς Εὐρώπης ποὺ ἔρχονταν στὴ Νέα Ὑόρκη καὶ τοὺς γνώρισα ὄλους. Τὸ ἴδιον αὐτὸ ἰσχύει ἀκόμα καὶ σηγαίνουιν τρεῖς χιλιάδες ἄνθρωποι κάθε βδομάδα, νὰ ἀκούσουν ἕναν ποιητὴ, νὰ διαβάσουν τὰ ἔργα του.

Ν. ΚΡΙΤΣΩΤΑΚΗΣ

Ὁ Θεατρικὸς Ὄργανισμὸς τῆς Κύπρου στὴν Κρήτη

Ἡ πολυβασανισμένη ἀλλὰ ἥρωικὴ φωνὴ τῆς Κύπρου μας, ὅσο πικραμένη καὶ ἀπόμακρη καὶ ἂν εἶναι, ἀκούγεται. Καὶ πράγματι ἀκούσθηκε ἀπὸ τὴν μὴ ἀκρι μὲχρι τὴν ἄλλη τῆς Κρήτης, τὸ δεύτερο δεκαπενθήμερο τοῦ περασμένου Ὀκτωβρίου.

Ἦταν ἡ φωνὴ τοῦ «Θεατρικοῦ Ὄργανισμοῦ Κύπρου», ποὺ πραγματοποιήσε μὴ ἀνεπανάλεπτη θεατρικὴ περιοδεία, σ' ἐπιβίβηση τὴν Μεγαλόνησο.

Οἱ «Ὀμηροὶ» τοῦ ἀειμνήστου κυπρίου λογοτέχνη καὶ ὑφυπουργοῦ Ἐθνικῆς Παιδείας καὶ Ὁρησκευμάτων στὴν κυβέρνηση Γεωργ. Παπανδρέου τὸ 1964, Λουκῆ Ἀκριτά καὶ «Τὸ νερὸ τοῦ Δρόπτη» (κυπριακὴ ἠθογραφία) τοῦ ἐπίσης κυπρίου λογοτέχνη κ. Μιχάλη Πασιαρδῆ, ἦταν τὰ ἔργα ποὺ παρουσίασε ὁ κυπριακὸς θιάσος στὰ Χανιά (19 καὶ 20 Ὀκτωβρίου), Ρέθυμνο (22 καὶ 23 Ὀκτωβρίου), Ἡράκλειο (25 καὶ 26 Ὀκτωβρίου) καὶ Σητεία (28 Ὀκτωβρίου).

Οἱ θεατρικοὶ ρόλοι καὶ στὰ δύο ἔργα, ἀπεδόθησαν μὲ καταπληκτικὸ τρόπο καὶ πιστὴ ἐρμηνεῖα ἀπὸ τὰ μέλη τοῦ κυπριακοῦ θιάσου, μὲ ἀποτέλεσμα τὸ κοινὸ νὰ τοὺς ἐπιδοκιμάζει μ' ἕνα ζεστὸ καὶ ἀτέλειωτο χειροκρότημά του.

Ὡς γνωστὸν, οἱ παραστάσεις αὐτὲς ποὺ δόθησαν στὶς κυριώτερες πόλεις τῆς Ἑλλάδος, τελοῦσαν ὑπὸ τὴν αἰγίδα τοῦ ὑπουργεῖου Πολιτισμοῦ καὶ Ἐπιστημῶν, ἐνῶ ὄλες οἱ εἰσπράξεις τοὺς διετέθησαν ἀποκλειστικὰ γιὰ τοὺς πρόσφυγες καὶ τὰ θύματα τοῦ κυπριακοῦ ἀγῶνα.

Τοὺς ρόλους καὶ στὰ δύο ἔργα, ἐρμήνευσαν κατ' ἀλφαβητικὴ σειρά, οἱ κύριοι ἠθοποιοὶ: Μόνικα Βασιλείου, Νανὰ Γεωργίου, Φλωρεντία Δημητρίου, Μάρω Καυκαριδίου, Ἐση Οἰκονόμου, Ἀλεξάνδρος Παυλίδου, Βούλα Πελεκάνου, Θέμις Ἀθηνοδώρου, Κώστας Δημητρίου, Πᾶνος Καλλίης, Φιλῆς Καραβιώτης, Ἀντώνης Κατσαρίδης, Βλαδίμηρος Καυκαριδῆς, Στέλιος Καυκαριδῆς, Σταύρος Λούρας, Θεόδωλος Μωρέας, Ἀνδρέας Μουσουλιώτης, Ἀνδρέας Μούστρας, Ἀνδρέας Μιχαηλίδης, Νεόφυτος Νεοφύτου, Ἀνδρέας Νικολῆς, Χάρης Παναγιώτου, Χρήστος Παπαδόπουλος, Γιάννης Παπαϊωάννου, Θᾶνος Πεττεμερίδης, Νίκος Παντελίδης, Νίκος Σιαφκάλης, Χριστοφῆς Τζιρτζιπῆς καὶ Κώστας Τύμβιος.

Μὲ τὴν ἀφίξη τοῦ «Θεατρικοῦ Ὄργανισμοῦ Κύπρου» στὰ Χανιά, τὴν 18ῃ Ὀ-

κτωβρίου, ὁ πρόεδρος τοῦ δικητηκοῦ συμβουλίου αὐτοῦ κ. Φρίξος Βράχης, ἀπερῆθινε πρὸς τοὺς κατοίκους τῆς Μεγαλόνησου, τὸ παρακάτω μήνυμα:

«Δὲν ἔξρω πὼς ν' ἀρχίσω γιὰ νὰ αἰτιολογήσω, τοῦτες τὶς ὥρες, τὴν παρουσία τοῦ Θεατρικοῦ Ὄργανισμοῦ Κύπρου στὸν ἐλεύθερο ἑλληνικὸ χῶρο. Τὸ θαῦμα καὶ τὸ δρᾶμα ποὺ σέρνομε μὲσα μας καὶ γύρω μας πνίγει τόσο βαθειὰ τὴ φωνὴ μας, ποὺ ὁ λυγρὸς καὶ τὸ ὄνειρο δὲν εἶναι τρόπος νὰ ἐκφραστῆ.

Ὅμως ἡ φωνὴ, ὅσο πικραμένη, ὑπάρχει γιὰτὶ ὑπάρχει ἀλύγιστη καὶ πεισιμαμένη ἡ ψυχὴ, ποὺ ὁ ἐπιδρομέας οὔτε νὰ ἐκπορθήσῃ οὔτε καὶ νὰ ξεριζώσῃ μπόρεσε, ὅση βαναυσότητα καὶ τυφλὴ ὀλικὴ δύναμη καὶ ἂν πέτυχε νὰ ἐπιστατεύσῃ. Κι' ὅπως - μάρτυς ὁ Θεὸς - πάλασε κρατώντας μὲ τὰ δόντια τὶς Κυπριακὲς Θερμοπόλες τοῦ ἔθνους, τὸ ἴδιο τώρα, ψηλά στὸ μετερίζι τοῦ Χρέους, ἀγωνίζεται γιὰ τὴ σωτηρία καὶ τὴ δικαίωση.

Πάνω ἀπὸ τοὺς τάφους, τὸν πόνο καὶ τὰ ἐρείπια, πάνω ἀπὸ τὶς ἄδειες προσφιλεῖς ἐστίες, πάνω ἀπὸ τὴν τραγωδία τῆς σιωπηλῆς στρατίης τῶν 200 χιλιάδων πρόσφυγων, περῆφανε καὶ ἑλευθεροφυρουγίζει τὸ πνεῦμα τῆς ἀντίστασης καὶ τῆς ἐλπίδας. Ἡ στοργὴ καὶ ἡ ἀραγὴ τῆς ἑλληνικῆς δημοκρατικῆς Κυβερνήσεως, ἡ ἀγάπη ποὺ μᾶς γαοίζουν τ' ἀδέλφια μας ἀπὸ κάθε γωνιά τῆς μεγάλης Πατρίδας, καθὼς καὶ ἡ ὀλοψυχὴ συμπαράσταση τῶν Πανελλήνων καὶ ὄλων τῶν ὅπου γιὰς τῶν ἑλλήνων ἀνθρώπων, συνιστοῦν γιὰ μᾶς δύναμη ἀνεξάντλητη καὶ ἀκατάλυτη.

Ὁ Γ. ΜΑΝΟΥΣΑΚΗΣ ΕΚΘΕΤΕΙ ΣΤΟΝ «ΘΟΛΟ»

Ὁ Γιώργος Μανουσακῆς συμμετέχει στὴν ἔκθεσι ζωγραφικῆς μὲ τὸ ἔργο «Νεοκλασικὴ Ἀθήνα» ποὺ ἔγινε στὴν γκαλερί «Θόλος» τῆς πρωτεύουσας, ὑπὸ τὴν αἰγίδα τοῦ Συλλόγου Ἀθηναίων.

Στὴ φωτογραφία, ἔργο τοῦ Μανουσακῆ μὲ τίτλο «Κάτω ἀπ' τὸν ἱερὸ θρόνον» ποὺ ἔξετέθη στὴν ἔκθεσι.

Ἡ «ΜΑΧΗ ΤΗΣ ΚΡΗΤΗΣ» ΣΕ ΠΡΟΒΟΛΗ ΥΠΕΡ ΤΟΥ ΚΥΠΡΙΑΚΟΥ

Τὴν πικρία τοῦ ἐκφράζει ὁ παραγωγὸς Τζ. Πάρις, γιὰτὶ τὴν ἴδια στιγμὴ ποὺ ἡ προκιματικὴ ἐπιτροπὴ τοῦ Κινηματογραφικοῦ Φεστιβάλ, ἀπορρίπτει δύο ταινίες του, τὸ ὑπουργεῖο Προεδρίας τοῦ ζητεῖ τὴν παραγωγή του «Μάχη τῆς Κρήτης», γιὰ νὰ προβληθῆ στὸ Παρίσι, κατὰ τὴν διάρκεια ἐκδηλώσεως ὑπὲρ τῶν Κυπρίων, τὴν ὁποία ὀργανώνει ἡ ἐκεῖ ἑλληνικὴ πρεσβεῖα.

Ἀλλὰ, παρ' ὅλη του τὴν πικρία, ὁ κ. Πάρις καταλήγει, στὴν φλεγματικὴ φράσι: «Πάλι καλά, ὅμως. Τὸ νὰ ἀναγνωρίζεται ἡ μία ταινία σὺς τρεῖς, εἶναι καλὸ σηκὸρ» γιὰ ὁποιοδήποτε παραγωγό!».